

knjigo. Toda pri toli obširnem delu se lahko kaj tacega pripeti. Vodnik je izdal svoj »Keršanski Navuk« 1812. l., ne 1811., kakor ima tudi Wiesthaler; »Pismenost« pa je najprej napisal v nemškem jeziku 1807, ne 1808. l. (Pismenost VIII). — Pri Kopitarjevem »Glagolita Clozianus« naj bi se izrečno povedalo, da so v njem natisnjeni tudi »brižinski spomeniki«! — Dunajski shod za dogovor o abecedi se prevečkrat skoro doslovno ponavlja. — Kopitarjeva slovnica bi zaslužila malo več ozira, nego ji ga je privoščil prof. Glaser. Zlasti važni so Kopitarjevi nazori o slovnici, češ, da gramatik samo registruj in razlagaj jezikovne pojave; ti nazori ustrezajo tudi nazorom tedaj vladajoče romantike. Vobče se pisatelj pri Kopitarju prevečkrat sklicuje na »Spomenico« in »Briefwechsel« ter nam zato le kratko in bolj površno poroča o njem, in to Glaserjevemu delu ni v prid.

Med Čopove zasluge moramo šteti tudi to, da je naše pisatelje opozarjal na španske in italijanske pesnike in jih seznanjal z dotično literaturo; tudi to je bilo povsem v smislu nemškega slovstva, ki se je tudi tjakaj zatekalo. — Kakor pri Čopu naj bi se tudi pri Prešernu na koncu združile njegove zasluge za jezik in pesniške oblike. Saj je vendar Prešeren, če ne vseh, vendar večino tujih pesniških oblik uvedel v naše slovstvo. Če se omenja akrostihon sonetnega venca, bi se bil omenil lahko tudi drugi akrostihon »Matevžu Langusu« v sonetu »Mars'kteri romar gre v Rim, v Kompostelje«. Pisatelj nam navaja vsebino posameznih pesmi; temu sicer ne ugovarjamo, toda menimo, da bi bil moral malo bolj obširno govoriti o neki važnejši točki, o vplivu Petrarke in Byrona. Pri Prešernovih puščicah naj bi se bilo povsod povedalo, komu je katera namenjena, ker se iz njih šele ostro spozna medsebojno stališče tedanjih pisateljev. Sploh je Prešeren obdelan prepovršno in premalo znanstveno. Ker se je prof. Glaser premalo oziral na tendenco pisateljev ter podajal sicer vsebino pesmi in spisov, pa jih ni rezumiral, zato je pristavil le pri nekaterih pisateljih svojo sodbo o njih delovanju, in še ta je kratka.

O II. delu Glaserjeve zgodovine lahko izrečemo sodbo z njegovimi besedami: »Slovstvena zgodovina pravzaprav ni njegovo delo, ker ne razjasnjuje vpliva enega pisatelja na drugega in vpliva, ki ga ima zgodovinski razvitek in slovstvo drugih narodov na slovenske pisatelje (str. 143).«

Vendar moramo biti prof. Glaserju hvaležni za njegov velikanski trud, katerega je imel pri nabiranju, sestavljanju in spisovanju celega dela! Njegova knjiga bo dober pripomoček novejšim literatom pri njih študijah in bo ob enem dragocen in trden temelj poznejši »Zgodovini slovenskega slovstva«.

Fr. Vidic.

Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. Izdaje »Slovenska Matica«. II. zvezek. Uredil Fr. Levec. Vsebina: Gorski potoki, povest Ivana Gorca. Planinska idila. Spisala Pavlina Pajkova. Matija Valjavec, spisal Fr. Levec (z Valjavčevo podobo). 210 str.

Kritike namen je objektivno presojevanje predmeta, nikdar pa ne pobijanje. Zlasti slovenska kritika bodi taka, da ne zamori še tisto malo literarnih ali umetniških pojavov ter ne vzame dobre volje še onim redkim rodoljubnim delavcem na polju narodne prosvete! Nikdar in z ničimer zadovoljnih zabavljačev in zlobnih, a osebno lenih, često celo nevednih in

nezmožnih kritikunov imamo namreč baš maloštevilni Slovenci toliko, da bi mogli postreči z njimi še enemu takemu narodiču.

S tega stališča milejše sodimo tudi ta II. zvezek »Knezove knjižnice«, ki bo svojemu namenu gotovo ustrezal. Kdor bo iskal v povestih »Gorski potoki« in »Planinska idila« novih idej, težkih problemov, modernih študij sodobnega socijalnega življenja ali finih dušeslovnih portretov, ta se veda bridko razočaran in z nevoljo odloži knjigo. Obe povesti sta pisani namreč prav po stari šabloni, katera masi neizbirčnih in nerazvjenih čitateljev še vedno najbolj ugaja. Dogodbe so vsakdanje, često trivijalne, situacije neplastično naslikane, značaji medli, nejasni in psihološko neresnično izvedeni. Pisatelja tudi ne izvajata dejanj v povestih iz značajev in nazorov svojih oseb, nego najrajša iz golih slučajev. »Deus ex machina« je zlasti pri gospej Pajkovi posebno spoštovan pridiprav. —

Namen pisatelju prve povesti je bil ta, da dokaže, da »nezreli mladiči naj stoje ob strani, in naj se uče ob vzgledih značajnih mož«, da se jim ne bo godilo tako, kakor češki mladini radi »hrupnih demonstracij« ali pa »mlečnozobim laškim mladeničem.« Torej pravi pravcati »haec fabula docet«, ki pa se je korenito ponesrečil, zakaj pisatelj je do cela pozabil, da žive »mladiči«, katerim veljaj njegova beletristična pridiga, in »mladiči«, s katerimi svari one, na povsem različni kulturni in socijalni stopinji. Kakor Dobrávčevi »Temni oblaki«, takisto so »Gorski potoki« polni dolgočasnega razmišljanja, »zlatih rekov« ter nepotrebnih digresij in dialogov. Neumevno nam je tudi, zakaj je vpletel pisatelj v svoje gostobesedno pripovedovanje toliko množino koroških lokalizmov in ruskih izrazov, ki napravljajo povest, ki je že tako nezanimiva, vrhu tega še neumljivo. Dočim je glavni junak (Lazar) dokaj meglen in neprikupen tip, se je pisatelju vrlo posrečil značaj pohotne prešestnice Vahulje. Ko bi bil pisatelj ščedljivejši v besedah, živahnejši v pripovedovanju, markantnejši v prizorih in dialogih, pa psihološko doslednejši, bi se mogli prav pohvalno izreči o »Gorskih potokih«; saj njih pisatelj (»Podlimbarski«) razpolaga s krepkim slogom in bujno domišljivostjo. Tako pa...

»Planinska idila« je krasna, a povsem nerealistična zbirka hiperidealnih moških in ženskih značajev po fasoni pisateljic gospej: Marlitt, Heimbürg, Werner in Ouida. »Mnogo interesantnosti, še več jokavega idealizma, največ slučajnosti, srečen konec, poroka in — povest gospe Pajkove je gotova.« Tako je sodil brez pretiravanja o »Idili« dunajski »Slovanski Svet«. Povest je pisana sicer spretno in gladko ter bo zlasti mladenkam od 15.—18. leta gotovo jako ugajala...

Valjavčev životopis je spisal prof. Levec, priobčivši obširno Valjavčevo pismo, v katerem slika Valjavec sam svoja mlada in dijaška leta. Prof. Levec nam je prav dobro narisal v tej literarno-zgodovinskem eseju z značilnimi, krepkimi potezami Valjavca kot človeka, pesnika, učnjaka in nabiralca narodnega blaga

Naposled naj še omenimo, da je zunanja oblika »knjižnice« (katera se dobiva posamič za 40 novč.) prav lična, da pa je slika Valjavčeva — kakor lani Knezova — slaba, ter da bi želeli skoro malo več skrbnosti v jezikovnem prirejanju knjižničnih spisov.

Jos. G—b.